

Sectors més atractius per a les empreses catalanes a Romania

Desembre 2008

Aquest document recull algunes de les idees del treball de l'Observatori de Mercats Exteriors «Tendències de futur i oportunitats de negoci en sectors estratègics als mercats emergents de l'Europa de l'Est».

Sumari

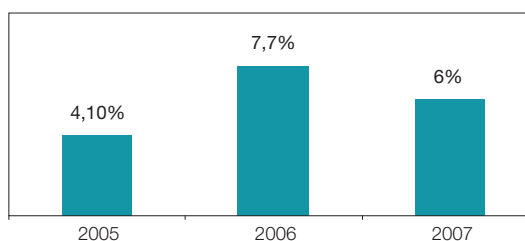
1. Introducció al país
2. Sector agroalimentari
3. Sector medi ambient
4. Sector productes farmacèutics
5. Sector construcció i infraestructures

1. Introducció al país

El procés de transició cap a un sistema democràtic i una economia de mercat ha estat més lent a Romania que a la resta de països de la zona. Això no obstant, en els últims anys, s'hi ha produït un canvi econòmic, polític i social notable, en reduir-se les distàncies amb la resta d'economies de la regió. Romania és el segon mercat més gran de l'est d'Europa i, a més, està experimentant un creixement fort. De fet, la seva dimensió,

Creixement del PIB (%)

Font: Eurostat

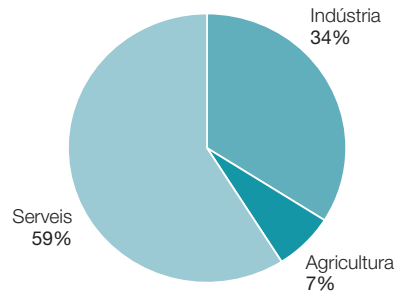
Segon mercat més gran de l'Europa de l'Est

Creixement elevat del PIB (6% el 2007) i previsions de creixement

Renda per capita baixa: 5.640 euros el 2007

Dèficit per compte corrent elevat

Estructura econòmica 2007

Font: National Institute of Statistical

L'estructura del PIB es va apropant a la dels països desenvolupats, però l'agricultura manté un pes important en l'economia (encara que decreixent)

la seva situació geogràfica, la seva població i els seus recursos naturals (petroli, gas natural, carbó, ferro, coure i bauxita) li confereixen protagonisme dins de la regió. Romania és membre de la Unió Europea des de l'1 de gener del 2007.

Després d'una dècada de desestabilització econòmica, el 2000 s'inicia una nova tendència caracteritzada per un creixement elevat, una desacceleració de la inflació i un control del dèficit públic. Entre el 2000 i el 2004, l'economia va créixer a una taxa mitjana del 6,4, la infla-

ció es va reduir del 47% al 9,3% i el dèficit públic del 4% a l'1,1%. El 2007 el creixement del PIB va ser del 6% i les previsions dels organismes internacionals per al període 2008-2010 situen el creixement entorn del 5,8%. D'altra banda, el país presenta una taxa de des-

ROMANIA

Dades generals

Superfície: 238.391 km²
 Població: 21.570.000 habitants (1/01/2007)
 Densitat de població: 91 hab./km² (2007)
 Índex creixement població: -0,18% (2006)
 Principals ciutats:
 ■ Bucarest: 1.927.599 habitants (2006)
 ■ Constanța: 307.447 habitants (2006)
 ■ Timișoara: 307.265 habitants (2006)
 Idioma oficial: romanès. Un percentatge elevat de la població parla alemany i hongarès. Com a idioma de treball també s'utilitza l'anglès.
 Moneda: leu romanès. 1 euro = 3.7144 Leus (14/01/08)
 Esperança de vida: 74,8 dones; 67,8 homes (2006)

Indicadors econòmics bàsics

	2004	2005	2006
PIB (preus corrents) (en milions de €)	60.784	79.258	97.200
Índex de creixement del PIB (real) (%)	8,3	4,1	7,7
Inflació mitjana anual (%)	11,9	9	6,6
Índex de desocupació sobre població activa (%)	6,2	5,9	5,2
Renda per capita (en PPP, EUR)	2.806	3.676	4.501
Previsió dels indicadors bàsics	2008	2009	2010
Índex de creixement del PIB (real) (%)	5,8	5,7	4,9
Inflació mitjana anual (%)	5,3	4,1	3,3

Entorn per fer negocis

Facilitat per fer negocis	49
Tramitació de llicències	116
Compliment dels contractes	45
Tancament del negoci	108

Rànquing d'1 (millor) a 175 (pitjor)

Risc país

Rànquing de 0 (millor) a 7 (pitjor)

Classificació OCDE, 2008

MITJÀ

La transició de Romania cap a un sistema democràtic i una economia de mercat ha estat més difícil que en altres països de la regió. Arran de la seva integració a la UE, s'ha generat una confiança i seguretat més grans en el seu entorn jurídic i econòmic, en passar el seu ordenament jurídic a la normativa europea i entrar dins de l'espai econòmic de la Unió. Els problemes més seriosos de Romania en l'actualitat són la lluita contra la corrupció i la reforma judicial.

Sector exterior

	2004	2005	2006
Importacions (milions d'euros)	26.281	32.569	40.746
Variació (%)	24	23,9	25,1
Exportacions (milions d'euros)	18.935	22.255	25.850
Variació (%)	21,3	17,5	16,2
Saldo comercial (milions d'euros)	-7.346	-10.313	-14.896
Variació (%)		40	44

Principals productes importats el 2006

Producte	%
Maquinària i equips mecànics i elèctrics	24,3
Productes minerals	14,8
Vehicles de transport	11,6

Marc polític

Forma d'estat: república d'orientació semipresidencialista.
 Cap d'estat: Traian Basescu (president de la República des del desembre del 2004).
 Adhesió a la Unió Europea: Romania és membre de la Unió Europea des de l'1 de gener del 2007. El Tractat d'adhesió a la UE enumera una sèrie de mesures transitòries, en virtut de les quals es limita la lliure circulació de persones durant un període de fins a set anys. Alhora, es condiona l'ajuda financera a la consecució d'una sèrie de reformes als àmbits de la justícia i l'agricultura.

Fonts: EIU (*The Economist*), Eurostat, Fons Monetari Internacional, National Bank of Romania, Vienna Institute for International Economic Studies, Banc Mundial, UNICE

ocupació baixa (4% el 2007), encara que aquesta xifra es deu, en part, a l'emigració de romanesos en edat laboral a altres països de la UE. El procés de privatitzacions ha contribuït a l'increment de la inversió estrangera durant els últims anys. També destaca el bon comportament de la demanda interna (el consum final de les llars va créixer el 12,6% el 2006).

Això no obstant, malgrat els bons resultats obtinguts durant els últims anys, Romania continua sent un dels països europeus amb menys renda *per capita* i una economia menys avançada que la dels seus socis comunitaris. El dèficit per compte corrent augmenta cada any (14% del PIB el 2007), a causa, fonamentalment, del gran dèficit de la balança comercial. Per la seva banda, la inflació s'ha situat al 6% al final del 2007. A més, la pobresa i la desigualtat afecten una part important de la població. S'espera que la pertinença a la UE acceleri les reformes necessàries i faciliti el desenvolupament del país.

Amb relació a l'estructura econòmica, destaca el pes important tot i que decreixent de l'agricultura, que el 2007 va representar el 6,5% del PIB. Aquest mateix any, la indústria va representar el 33,5% del PIB, i les indústries principals van ser la metal·lúrgia, siderúrgia, producció de maquinària i de vehicles, petroquímica i indústria

tèxtil. El sector terciari va representar el 58,5% del PIB, i el turisme va ser la font principal d'ingressos.

2. Sector agroalimentari

Evolució i perspectives de futur

El sector romanès d'aliments i begudes encara no és un sector tan madur com en altres països de la zona i presenta bones perspectives de creixement. Segons un estudi elaborat per Business Monitor Internacional, el sector d'aliments i begudes creixerà un 23% anual fins al 2012, a causa, fonamentalment, del creixement dels ingressos i les facilitats per accedir al crèdit al consum.

D'altra banda, les previsions apunten que els productes alimentaris locals podrien perdre pes en el mercat davant les importacions. Es preveu que aquestes continuïn creixent a bon ritme. Per poder competir amb les importacions, les empreses romaneses hauran d'invertir en la millora de la qualitat dels seus productes, i guanyar competitivitat.

A continuació, s'indiquen les principals tendències previstes per a alguns subsectors.

1 BEGUDES

- Previsió de creixement del sector vinícola:
 - Previsió de creixement de vins de major qualitat amb denominació d'origen controlada romanesa.
 - Previsió de creixement de les importacions.
 - Previsió de l'augment en el consum de vi: els gustos cada vegada estaran més influenciats per les tendències internacionals. Si bé els vins blancs són els favorits dels consumidors, la tendència apunta que els vins negres i secs vagin augmentant la seva quota en el mercat.
- Previsió de creixement del sector de begudes no alcohòliques:
 - Increment en el consum de suc i refrescos.
 - Previsió d'augment de la producció de begudes no alcohòliques.
- Previsió de creixement del sector de la cervesa:
 - Increment en la producció de cervesa a Romania.
- Previsió de creixement d'altres begudes alcohòliques, especialment vodka.

2 PRODUCTES LACTIS

- El sector lacti a Romania encara no és un sector madur, per la qual cosa es preveu el seu creixement a curt i mitjà termini. S'espera que el sector creixi un 15% el 2008. Alhora, els analistes indiquen que el 2010 les vendes del sector se situaran per damunt dels 1.000 milions d'euros.
- La integració a la UE accelerarà el desenvolupament del sector, amb l'entrada de nous productes i nous patrons de consum.
- Els subsectors de major creixement seran la llet, els iogurts i el formatge.

3 PRODUCTES CARNIS

- Perspectives de creixement del sector carni en general i, especialment, la xarcuteria.
- Previsió d'un augment en la demanda de carn, sobretot de porcí i boví.

4 COMFITERIA, FLECA I PASTISSERIA INDUSTRIAL

- Previsió de creixement del sector.
- Es preveu un increment de la demanda.

Fonts: Invest Romania, Ministeri d'Agricultura i Desenvolupament Rural, FAO

Previsió de creixement del mercat,
2008-2012

23%

Font: Business Monitor Internacional

Perspectives molt favorables de
desenvolupament del sector a Romania

L'oferta: característiques generals i agents principals en el mercat

Segons les dades facilitades per Eurostat, el nombre d'empreses fabricants en el sector agroalimentari el 2006 va ser de 10.571, la majoria de les quals eren pimes. El nombre més gran d'empreses es concentra en la indústria làctia, càrnia i begudes, pastisseria industrial i conserves. Es tracta d'un sector atomitzat i molt fragmentat.

Durant els últims anys, s'han establert al territori romanès un elevat nombre d'empreses multinacionals atretes per l'existència d'una demanda local important (22 milions d'habitants), que comença a augmentar el seu poder adquisitiu.

A continuació, s'indiquen les empreses líder en els subsectors diversos.

Indústria làctia

Empreses líder:

Danone
Friesland
La Dorna
Hochland
Albalact

Indústria càrnia

Empreses líder:

Smithfields
Caroli Foods
Aldis Calarasi
Cristim
Angst
Tabco Campofrio
Scandia

Begudes: cervesa

Empreses líder:

Heineken Romania
Brau Union Romania
Ursus Breweries
Interbrew Romania
United Romanian Breweries Bereprod

Begudes: vi

Empreses líder:

Murfatlar Romania
Compania Jidvei
Vincon Vrancea
S.C. Cotnari
Halewood Romania Group

Tendències en l'oferta

Augment del nivell tecnològic en l'oferta de productes d'alimentació i begudes. Es preveu que el sector romanès d'aliments i begudes continuï amb el seu procés de modernització i que es facin importants inversions en diferents àmbits. A poc a poc s'aniran incorporant les noves tecnologies al sector, la qual cosa, a mitjà termini, comportarà una rendibilitat i productivitat més grans de les empreses i del sector en el seu conjunt. El desenvolupament de tecnologies garantirà una qualitat i seguretat més grans dels productes.

Varietat i diversificació de l'oferta. Es produirà una diversificació en l'oferta amb l'entrada de nous productes en el mercat. Tant les empreses estrangeres presents en el mercat romanès, com les indústries nacionals oferiran una varietat més gran de productes, amb l'objectiu de satisfer les demandes dels consumidors. Per la seva banda, l'oferta procedent de les importacions serà cada vegada més àmplia i tractarà de donar resposta als gustos dels consumidors romanesos, i s'anticiparà a les noves tendències.

Procés de concentració i tancament d'empreses locals. S'accelerará el procés de concentració en el sector romanès d'aliments i begudes i s'hi produiran moviments importants, amb compres de societats, fusions i desaparició de petites explotacions i empreses. D'altra banda, l'entrada de Romania a la UE implica per a les indústries locals l'obligació d'adaptar-se als estàndards europeus de qualitat, seguretat i higiene. D'aquesta manera, els centres productius que no com-

pleixin la normativa europea hauran de tancar les seves instal·lacions. Es preveu que moltes plantes no podran fer front a les inversions necessàries, per la qual cosa es produiran molts de tancaments. A mitjà i llarg termini, es preveu que aquest procés de concentració comporti un augment de la competitivitat del sector en el seu conjunt.

La demanda: característiques generals

La demanda de béns d'alimentació i begudes és constituïda per 21,6 milions de persones (consumidor final). El 65% de la població se situa en la franja d'edat entre els 15 i els 65 anys i un 55% viu a les ciutats. Destaca el pes de la població rural (poblacions de menys de 10.000 habitants), que el 2006 va arribar al 45%. En els últims anys, s'ha aturat el creixement de la població (▼ 0,2% el 07/06) com a conseqüència de l'índex de natalitat baix i de l'emigració de la població a altres països de l'Europa occidental.

Encara que el nivell de vida de la població romanesa estigui augmentant, especialment des de la incorporació a la Unió Europea el 2007, el poder adquisitiu és més baix que el dels països veïns. El 2007, el salari mitjà mensual brut se situava entorn dels 413 euros. El consum de les famílies creix de manera continuada, i influeix tant en la millora de l'economia com en el desenvolupament del crèdit al consum. El consumidor romanès destina un percentatge important del seu pressupost a la compra d'aliments. Segons un estudi d'ACNielsen, el 2006 el 45% de la despesa total dels hongaresos es va destinar a l'alimentació (mentre que a Espanya va ser el 19%). Els productes, el consum dels quals ha augmentat visiblement en els últims anys han estat els productes lactis, els ous i les verdures. D'altra banda, el consum de begudes no alcohòliques, especialment els refrescos, ha experimentat una evolució molt positiva. Això no obstant, la gran majoria de romanesos continua comprant solament productes molt bàsics.

A Romania hi ha grans diferències socials, que han augmentat en els últims anys. En el medi rural, els ingressos de les llars són pràcticament nuls i a les ciutats hi ha grans diferències salarials. En l'actualitat, poden definir-se tres perfils de clients clarament diferenciats:

- Consumidor amb un nivell de renda limitada, de mitjana edat, que consumeix productes bàsics i, en general, resideix al medi rural. Aquest segment presenta un consum molt limitat i es resisteix a canviar els seus hàbits i els seus costums.
- Consumidor amb un nivell de renda mitjà, majoritàriament jove i urbà, que treballa i té ganes de consumir. Aquest grup és format per una classe mitjana emergent que aspira a l'estàndard europeu de consum i imita la forma de vida occidental.
- Consumidor de gran poder adquisitiu, que gasta molt i dedica una gran part de la seva renda al consum de productes de luxe i gamma alta (mateix model de consum que el consumidor rus).

Tendències en la demanda

Nivell de renda i qualitat de vida més alt. L'augment del poder adquisitiu de les famílies romaneses experimentat en els últims anys, gràcies a la millora de l'economia i a l'arribada de les remeses d'emigrants (dedicades en gran part al consum) ha generat un augment de la compra d'aliments. Efectivament, el nivell de renda més alt i una qualitat de vida superior permetrà augmentar la varietat en la cistella de la compra, que fins fa molt poc es componia gairebé exclusivament de productes de primera necessitat. De mica en mica, el consum de productes més cars s'anirà fent més freqüent. Com a conseqüència del nivell de renda més alt, es preveu un increment de la demanda de determinats aliments i begudes de més valor afegit, pels quals el consumidor estarà disposat a pagar més (productes carnis, productes lactis, begudes, etc.). D'altra banda, l'augment del poder adquisitiu de la població provocarà un augment del consum fora de la llar, per la qual cosa es preveu un creixement en el sector de la restauració.

Importància de la salut com a factor clau en les decisions de compra del consumidor. El consumidor romanès demostrarà un interès cada vegada més gran per una vida més sana i una dieta saludable. Per aquest motiu, determinats productes aniran guanyant importància en la seva dieta, i adquiriran un pes més important en la seva alimentació. Es preveu un increment del consum de productes més saludables i naturals, com les fruites, verdures, hortalisses o productes lactis.

Importància de la varietat i diversitat en aliments i begudes. El consumidor romanès demanarà cada vegada més productes diferents i nous. Aquesta tendència donarà lloc a un augment de l'oferta d'alimentació i begudes per donar resposta a la demanda existent. Això implica que es necessitarà una diversitat de productes més gran per satisfer les diferents necessitats i la disparitat de gustos. Així, augmentaran les gammes de productes, els formats i els sabors.

Accés al mercat: distribució

Fins al 2001, Romania mantenia un model de distribució tradicional, centrat en petites botigues d'alimentació. Malgrat el potencial del mercat (21,6 milions d'habitants), els inversors estrangers han trigat a decidir-se a invertir a Romania. A partir del 2001, el sector comença la seva modernització amb l'entrada de les grans superfícies i grups internacionals de distribució. En l'actualitat, el sector de la distribució continua el seu procés de transformació. El 2007, el sector va créixer un 15%.

La distribució al detall a Romania s'organitza entorn dels agents següents:

Distribució tradicional

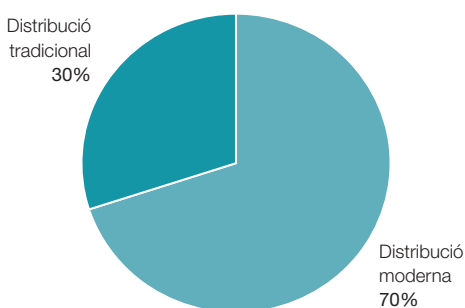
Botigues de barri

Són establiments petits que ofereixen aliments i begudes a pobles i ciutats. Per fer front a la competència de la gran distribució, aquestes botigues petites es van adaptant a les noves condicions del mercat, oferint horaris més amplis (la variant de 24 hores és molt popular a Romania) o oferint productes amb més valor afegit. En general, són més cares que les grans superfícies.

Mercats a l'aire lliure

Encara persisteixen alguns mercats a l'aire lliure que subministren, principalment, productes locals.

Vendes del sector (2006)

Font: National Institute of Statistical

Distribució moderna

Hipermercats

És el grup principal dins de la distribució moderna. Ofereixen una gamma àmplia de productes i preus mitjans/baixos. Normalment, se situen als afores de les

ciutats. El mercat és dominat per grups estrangers. A Bucarest tenen un 38% de quota de mercat (2006).

Cash & Carry

Aquests establiments estan especialment dirigits a empreses detallistes i del sector hotelier, tot i que els particulars hi compren pels seus preus molt competius. Es tracta d'un format que té un gran èxit a Romania, malgrat que la gamma de productes que ofereixen és limitada.

Supermercats

S'ubiquen al centre de les ciutats (proximitat), i ofereixen una gamma àmplia de productes en un espai més petit que el dels hipermercats. Es tracta d'un format molt estès que creix a un ritme moderat. A Bucarest tenen un 22% de quota de mercat (2006).

Botigues discount

Els seus preus són molt competius encara que la seva gamma de productes és reduïda. S'han expandit ràpidament en els últims anys i encara tenen un gran potencial de creixement.

El 2007, hi havia 16 cadenes internacionals de distribució comercial a Romania amb un total de 400 botigues distribuïdes per tot el país. Aquestes xifres representen una botiga per cada 55.000 habitants, la qual cosa reflecteix una situació menys saturada que als països occidentals (a França hi ha una botiga per cada 5.600 habitants). Aquestes dades demostren el gran potencial de desenvolupament del sector de la distribució. El sector de la distribució és un dels més dinàmics de l'economia romanesa, sobretot, a causa de l'augment generalitzat del consum de les famílies.

Tanmateix, no s'ha d'oblidar que malgrat que les grans empreses van guanyant quota de mercat, les botigues de barri i els establiments de 24 hores continuen mantenint-se en el mercat, especialment, a les ciutats petites. Aquestes botigues presenten una oferta molt atractiva de productes frescos.

Tendències en la distribució

Concentració empresarial. S'està produint un procés de concentració empresarial en el qual els grans grups estan absorbint les petites xarxes comercials romaneses. Efectivament, les empreses romaneses amb una xarxa limitada de botigues però amb una àmplia cobertura del territori estan sucumbint davant del poder de les multinacionals i un sol cada vegada més car. A poc a poc s'anirà configu-

rant un sector amb grans grups multinacionals que controlaran el mercat de la distribució, encara que hi continuaran havent empreses petites que competiran en el mercat gràcies a factors com la proximitat, els horaris comercials més amplis o l'oferta de productes frescos. La concentració produirà una sèrie d'efectes en el sector:

- Enduriment de les condicions per poder competir en el sector: caldrà un volum més gran per competir, un subministrament constant i unes condicions financeres fortes.
- Augment de la competitivitat del sector de la distribució: a poc a poc les empreses buscaran la diferenciació i oferiran un valor més alt per al consumidor.

Increment de la gamma de productes i de la qualitat de l'oferta. L'augment del poder de compra, com a conseqüència del desenvolupament del país, donarà lloc que el consumidor romanès busqui, cada vegada més, una varietat més gran de productes i de més qualitat. Es preveu un augment del nombre de productes en la cistella de la compra romanesa (el 2007 era formada per molt poques referències). En conseqüència, serà indispensable per a les empreses que vulguin mantenir-se en el sector, oferir una certa amplitud de gamma pel que fa als productes d'alimentació i begudes, i també nivells de qualitat escaients amb els estàndards occidentals.

Oportunitats de negoci en determinats segments. Romania és encara un dels països de l'Europa de l'Est amb menys centres comercials per cada 1.000 habitants, però alhora presenta una de les ràtios de creixement més elevades, tant en nombre de centres comercials com en el d'ingressos de les famílies. Es presenten, per tant, oportunitats per al sector, tant a les principals ciutats com a les poblacions de dimensió mitjana. Alguns dels segments on es presenten més oportunitats de negoci són:

- Hipermercats: perspectives d'expansió, sobretot a Bucarest i a ciutats de més de 100.000 habitants.
- Supermercats: es preveu que vagin ocupant una part de la quota de mercat de les botigues.
- *Discounts*: no tenen una quota important en el mercat perquè es van implantar tard al país, per la qual cosa hi ha oportunitats en aquest segment.
- Restauració: perspectives de creixement a mitjà i llarg termini.

Condicions per a la inversió

Segons les lleis romaneses, les inversions estrangeres hauran de rebre el mateix tractament que les nacionals.

Gràcies a la recuperació econòmica experimentada pel país des de l'any 2000 i el seu ingrés a la Unió Europea, Romania ha multiplicat el seu atractiu com a país de destinació de la inversió estrangera. El 2007, les inversions estrangeres van constituir un dels motors econòmics del país. Això no obstant, per mantenir l'atractiu inversor, el país haurà de resoldre problemes urgents (infraestructures, clima polític o desigualtat).

L'empresa catalana que es planteja invertir a Romania ha d'analitzar els avantatges i els problemes amb què es pot trobar.

a) Avantatges

- Dimensió de mercat: 21,6 milions d'habitants (segon mercat de l'Europa central després de Polònia).
- Creixement del PIB superior a la mitjana comunitària.
- Incentius específics per a la inversió.
- Situació geogràfica estratègica.
- Personal qualificat.
- Costos de personal baixos.
- Més proximitat cultural: el romanès és la llengua viva més propera al llatí i la seva cultura té un fort caràcter llatí. L'espanyol és el segon idioma estranger més parlat.

b) Problemes

- Corrupció a tots els nivells de l'Administració.
- Alts preus immobiliaris i del sòl.
- Equilibri polític fràgil.
- Inseguretat jurídica.
- Poder adquisitiu baix de la població: la renda *per capita* és inferior a la dels països de la zona.
- Escassetat creixent de la mà d'obra per l'emigració i una taxa alta de jubilats.
- Situació deficient de les infraestructures.

En definitiva, l'empresa que es planteja invertir a Romania ha d'avaluar les seves necessitats i analitzar les opcions diverses. En el sector d'alimentació i begudes, a més de l'exportació, es pot optar per constituir una societat mixta o *joint venture* per fabricar localment. A més, en determinats subsectors, la indústria local està fragmentada i molt poc desenvolupada, la qual cosa

Diagnòstic del sector agroalimentari. Romania

<p>Fortaleses</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Indústria alimentària amb tradició al país. ■ Sector d'alimentació i begudes en procés de modernització. ■ Evolució positiva de la producció nacional. ■ Increment d'inversions estrangeres en el sector que contribueixen al desenvolupament tecnològic del sector i a la millora de la seva productivitat. 	<p>Oportunitats</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Gran dimensió de mercat. ■ Percentatge elevat de la despesa de les famílies destinat a l'alimentació. ■ Previsió de creixement del poder adquisitiu de la població. ■ Més apropament cultural que amb la resta de països de l'Europa de l'Est. ■ Previsió de creixement del sector en el seu conjunt. ■ Previsió de creixement de les importacions. ■ Distribució moderna en fase d'expansió. ■ Nivell inferior de competència que en d'altres mercats.
<p>Debilitats</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Sector atomitzat i molt fragmentat. ■ Comerç exterior deficitari i gran dependència de les importacions. ■ Nivell tecnològic baix del sector, manca de modernització d'instal·lacions i equipaments obsolets. ■ Incompliment de les normes de seguretat i higiene per part de moltes empreses romaneses. ■ Productivitat baixa del sector. ■ Nivell d'ingressos baix de la població. ■ Pes elevat de l'autoconsum. 	<p>Amenaces</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Presència de grans multinacionals ben posicionades en el mercat romanès. ■ Sensibilitat elevada al preu de la població romanesa. ■ Nivell elevat de corrupció. ■ Escassetat de línies regulars de transport terrestre entre Espanya i Romania.

Nota: A l'hora d'elaborar el diagnòstic del sector agroalimentari a Romania, s'ha analitzat la situació del sector al país (fortaleses i debilitats) i l'interès que presenta per a les empreses catalanes (oportunitats i amenaces).

ofereix l'oportunitat d'invertir directament, per exemple, comprant una empresa local. La majoria de les empreses que han invertit a Romania ho han fet de la mà d'un soci local, tot i que no és fàcil trobar el soci adequat. En qualsevol cas, cada empresa haurà de plantejar la seva estratègia a mitjà i llarg termini, i és fonamental visitar el mercat abans d'adoptar qualsevol decisió d'inversió.

En tot cas, es recomana acudir a l'Agència Romanesa per a Inversions Estrangeres.

Indicadors bàsics mercat laboral (2006)	
Salari mínim interprofessional (mensual)	120 euros
Jornada laboral màxima (setmanal)	8 hores diàries i 40 hores setmanals

Font: Institut Nacional d'Estadística de Romania

3. Sector medi ambient

Perspectives de futur del sector

Els sectors de l'aigua i els residus presenten, a curt i a mitjà termini, expectatives importants de creixement a Romania.

El país s'ha d'adaptar a la normativa comunitària en matèria mediambiental, com a conseqüència de la seva integració a la UE el gener del 2007. Per això, cal fer inversions elevades en els propers anys, tant en l'àmbit de l'aigua com en el dels residus. Les perspectives de creixement del sector són, per tant, molt optimistes, fonamentalment per l'existència de fons públics per finançar projectes dins del sector. En efecte, els projectes relacionats amb el medi ambient, en especial els relatius a la gestió d'aigües i de residus, constitueixen una de les partides més importants dels Fons de Cohesió previstos per la UE per a Romania per al període 2007-2013.

D'altra banda, en consonància amb la nova legislació mediambiental de la UE, les empreses romaneses aniran instal·lant de mica en mica sistemes de protecció mediambiental i demanant productes i serveis relacionats amb el medi ambient.

Per tant, es poden preveure uns nivells de contractació de projectes mediambientals per part de les diferents administracions públiques romaneses (i, en menor mesura, del sector privat) realment importants en els propers anys.

Aigua

Es preveuen grans inversions en el sector a curt i mitjà termini, que es veuran impulsades per la gran quantitat de fons públics disponibles i per una consciència mediambiental més gran de la societat romanesa.

Dins del sector, les previsions de més creixement corresponen a:

- Projectes de construcció i renovació de plantes de tractament d'aigües residuals.
- Equipaments específics per al tractament d'aigües.
- Projectes de renovació dels sistemes de subministrament d'aigua i clavegueram.
- Serveis especialitzats de consultoria.
- Serveis de manteniment d'infraestructures existents.

Per tant, es presenten oportunitats de negoci importants per a les enginyeries, consultores, empreses constructores, fabricants de maquinària i equips específics.

Residus

Les carències importants que pateix Romania en el sector de la gestió i el tractament de residus fan que les seves perspectives de creixement siguin positives. Aquestes previsions es veuen afavorides per l'existència de fons públics per finançar projectes ambientals.

Dins del sector, les previsions de més creixement corresponen a:

- Construcció de plantes incineradores.
- Projectes d'implementació de sistemes de recollida selectiva de residus.
- Equipaments específics per al tractament de residus.
- Construcció de sistemes de reciclatge.

També, es preveu que una quantitat important de fons disponibles es destinin a conscienciar la societat roma-

nesa sobre la importància d'una gestió intel·ligent dels residus.

Per tant, es presenten oportunitats de negoci interessants per a les empreses constructores, les enginyeries i per als fabricants de maquinària i equips específics.

L'oferta: característiques generals i agents principals en el mercat

Segons les dades de l'Institut Nacional d'Estadística, al final del 2005 hi havia a Romania 928.255 empreses, de les quals només un 3% eren empreses mitjanes i grans. Per sector d'activitat, la major part de les empreses —450.666— desenvolupen la seva activitat en la indústria, construcció, comerç i serveis no financers. Dins de la indústria, el major nombre d'empreses es concentra en els sectors d'automoció, tèxtil, agroalimentari, energia i mineria. Encara que en els últims anys s'ha produït un procés privatitzador, encara queden moltes empreses a mans de l'Estat, especialment, en els sectors elèctric, gas, transport i telecomunicacions.

No hi ha dades relatives a les empreses romaneses que operen en el sector del medi ambient. Això no obstant, es pot afirmar clarament que són poques les empreses romaneses en aquest sector.

Les poques empreses romaneses que duen a terme activitats relacionades amb el medi ambient, tenen una capacitat tècnica i financera limitada. Efectivament, el nivell tecnològic del sector no és gaire alt. A més, les empreses romaneses tenen problemes per portar a terme elles soles projectes de gran envergadura finançats hi ha fons internacionals, ja que no compleixen els requisits financers exigits pels concursos internacionals i, en la majoria dels casos, tampoc no reuneixen els requisits tècnics.

Des de fa uns anys, hi ha empreses estrangeres que treballen a Romania en projectes mediambientals de tipus diferents. Això no obstant, encara hi ha un nínxol perquè hi entrin nous oferents. Les empreses amb més presència en el mercat són originàries d'Holanda, Àustria, França, Alemanya i Itàlia.

Tendències en l'oferta

Augment del nombre d'empreses en el sector. El desenvolupament del sector del medi ambient està molt lligat al nivell de desenvolupament econòmic de cada

país, i també a la normativa en vigor en aquest àmbit. L'entrada a la UE de Romania ha representat un impuls important per al seu desenvolupament econòmic. Alhora, amb l'adhesió el país s'ha vist obligat a adoptar la legislació comunitària en diferents àmbits, inclosa la normativa mediambiental. Per tot això, a curt i mitjà termini es preveu un desenvolupament del sector a Romania, la qual cosa comportarà un augment del nombre d'empreses romaneses dedicades a dur a terme activitats del medi ambient, especialment en l'àmbit de la consultoria i enginyeria ambiental. També, es preveu un increment del nombre d'empreses estrangeres en el sector, les quals es beneficiaran del finançament d'organismes multilaterals per fer projectes de gran envergadura en el sector del medi ambient, especialment en l'àmbit de l'aigua i dels residus. A mitjà i llarg termini, l'augment del nombre d'ofertes donarà lloc a un nivell més alt de competència i de rivalitat dins del sector.

Tendència a la diversificació de l'oferta de productes i serveis. Es preveu que de mica en mica les empreses romaneses del sector del medi ambient vagin incrementant la seva oferta de productes i serveis i diversificant les seves activitats. Aquesta tendència està relacionada amb el desenvolupament tecnològic de les empreses romaneses, que de manera gradual aniran adquirint capacitat per donar resposta a les diferents necessitats dels clients en matèria de medi ambient. Per aconseguir aquest objectiu, les empreses romaneses constituïran aliances tecnològiques amb empreses de països més desenvolupats. Per la seva banda, les empreses estrangeres tendiran a oferir solucions integrals, i proporcionaran productes i serveis en totes les etapes de la cadena de valor (consultoria, enginyeria, construcció, obra civil, maquinària, equips i serveis de manteniment i assistència tècnica).

La demanda: projectes d'inversió

Durant el període 2007-2013, Romania rebrà de la UE fons per valor de 30.000 milions d'euros, dels quals 20.000 milions es destinaran a finançar les accions emmarcades en els programes operacionals i els altres 10.000 es destinaran al desenvolupament de l'agricultura i la pesca.

Les autoritats romaneses han elaborat diferents programes operacionals sectorials que recullen els projectes elegibles i les accions susceptibles de ser finançades amb fons europeus. Fins al moment, s'han aprovat set

programes operacionals sectorials. Un dels programes previstos és el Programa operacional sectorial de medi ambient, aprovat a mitjan del 2007 per la Comissió Europea.

Aportació important de fons de la UE

30.000 milions d'euros en el període 2007-2013

Programa operacional sectorial de medi ambient

Els fons procedents de la UE destinats a finançar les accions contingudes en el Programa operacional sectorial de medi ambient són de 4.500 milions d'euros. La majoria procedeixen del Fons de Cohesió. Per la seva part, el Govern romanès finança el programa amb 1.100 milions d'euros.

Programa operacional sectorial medi ambient, 2007-2013 (milions d'euros)

Finançament UE	Finançament Govern romanès	Finançament total
4.500	1.100	5.600

Font: Ministeri de Medi Ambient i Desenvolupament Sostenible

L'objectiu principal del Programa consisteix a protegir i millorar el medi ambient i, en conseqüència, aconseguir una millor qualitat de vida a Romania. El Programa s'articula entorn de sis eixos prioritaris, entorn dels quals es preveuen un conjunt d'actuacions per desenvolupar entre el 2007 i el 2013. Dos d'aquests eixos es refereixen expressament a projectes mediambientals en l'àmbit de l'aigua i de la gestió de residus.

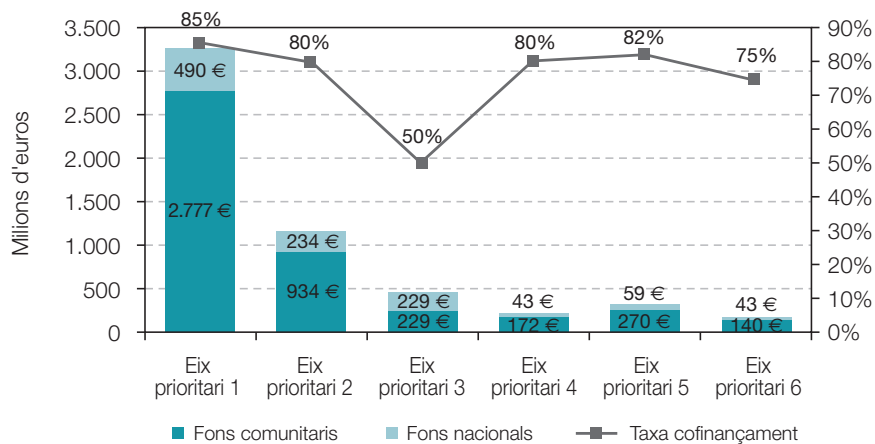
Cinc eixos prioritaris relacionats amb projectes mediambientals

1. Extensió i modernització dels sistemes d'aigües i aigües residuals.
2. Desenvolupament d'un sistema de gestió integrada de residus i rehabilitació d'espais històricament contaminats.
3. Reducció i mitigament del canvi climàtic.
4. Implementació d'un sistema de gestió adequat per a la protecció de la naturalesa.
5. Implementació d'infraestructures adequades de prevenció de risc natural.

Un eix prioritari relacionat amb l'assistència tècnica, seguiment i avaluació dels projectes

Distribució dels fons per eixos prioritaris

Font: Ministeri de Medi Ambient i Desenvolupament Sostenible

L'autoritat de gestió del Programa operatiu sectorial de medi ambient és el Ministeri de Medi Ambient i Desenvolupament Sostenible.

A més dels fons públics procedents de la UE (Fons Estructurals i Fons de Cohesió), hi ha altres organismes que financen projectes relacionats amb el medi ambient a Romania.

En l'àmbit de la UE, cal esmentar el Banc Europeu d'Inversions (BEI) i el Banc Europeu per a la Reconstrucció i el Desenvolupament (BERD). Ambdós organismes concedeixen préstecs en condicions preferents per finançar projectes de desenvolupament a l'Europa central i de l'Est.

Finalment, cal assenyalar l'existència d'altres institucions multilaterals, com el Banc Mundial, que facilita crèdits per al desenvolupament d'infraestructures i projectes relacionats amb el medi ambient a Romania.

Demanda privada

En el moment de la seva adhesió a la Unió Europea, Romania va incorporar la legislació comunitària, la qual cosa en el camp mediambiental implica la necessitat d'adoptar la normativa europea. S'ha fixat un període transitori en què les indústries i empreses romaneses han d'adoptar sistemes de protecció mediambiental similars als que hi ha a l'Europa occidental. Totes les empreses que operen a Romania han de complir les normes mediambientals vigents a la UE.

En aquest context, les empreses romaneses es veuen en l'obligació d'aplicar sistemes de protecció mediambiental adequant els seus processos de manera que aquests siguin respectuosos amb el medi ambient. Per tant, es preveu una demanda creixent de productes i serveis relacionats amb el medi ambient per part de les empreses privades. Concretament, s'està produint un increment de la demanda de maquinària i equips per al tractament d'aigües i per a la gestió de residus industrials. Al mateix temps, les empreses demanen cada vegada més serveis de consultoria en l'àmbit mediambiental. La demanda més elevada d'aquest tipus de productes i serveis procedeix de les empreses, l'activitat de les quals té un impacte més gran en el medi ambient i, dins d'elles, de les de més dimensió i amb més recursos.

Avui dia, hi ha moltes mancances i pràcticament queda tot per fer, de manera que són nombroses les oportunitats de negoci per a les empreses estrangeres, tant en l'àmbit de l'aigua com en el dels residus.

Tendències en la demanda

Creixement del mercat. Es preveu un increment de la demanda de productes i serveis relacionats amb la protecció del medi ambient, tant en l'àmbit de l'aigua com en el dels residus. Aquesta tendència es veurà afavorida per determinats factors, entre els quals poden destacar-se l'obligació d'adaptar-se als estàndards de l'Europa occidental, segons la normativa vigent o l'aplicació del principi «qui contamina paga», segons el qual les empre-

ses que contaminen el medi ambient (en forma de gasos, aigües negres o residus) hauran d'indemnitzar per fer-ho. D'altra banda, les últimes regulacions de la Unió Europea tendeixen a exigir a les empreses que fabriquin productes que resultin poc perjudicials amb el medi ambient en el moment de ser rebutjats, per la qual cosa les fàbriques incrementaran la seva demanda de sistemes i processos de fabricació respectuosos amb el medi ambient. Finalment, encara que el procés avança lentament, la societat romanesa cada vegada estarà més conscienciada amb el medi ambient, i presentarà estils de vida cada vegada més semblants als occidentals. Aquesta tendència tindrà un efecte positiu en el creixement del mercat.

Dependència del sector públic que continuarà sent el client principal. Malgrat una demanda creixent per part d'empreses privades, el sector públic continuarà sent el principal client dels productes i els serveis mediambientals. A mitjà termini, la demanda de béns i serveis en l'àmbit ambiental estarà molt vinculada a la disponibilitat de fons públics per finançar diferents projectes. En efecte, en els pròxims anys, les empreses privades no disposaran dels recursos financers necessaris per emprendre per elles mateixes projectes mediambientals, per la qual cosa dependran de les ajudes públiques existents. Per tant, la tendència a llarg termini és que prevalguin les compres públiques (encara que en paral·lel s'anirà incrementant, a poc a poc, la demanda privada).

Accés al mercat: projectes finançats amb fons públics

La manera d'accedir als contractes per fer els projectes mediambientals a Romania és per mitjà de concursos públics. L'Ordenança d'urgència del Govern 34/2006 regula l'adjudicació de contractes públics per part de l'Administració, així com de les autoritats contractants (beneficiaris). Aquesta llei es fonamenta en els principis

de lliure competència, ús eficient dels recursos públics, transparència, igualtat de tracte i protecció del secret professional i la propietat intel·lectual dels concursants. Això no obstant, cal assenyalar que en els concursos finançats amb càrrec al pressupost nacional se sol establir una discriminació positiva a favor de les empreses romaneses.

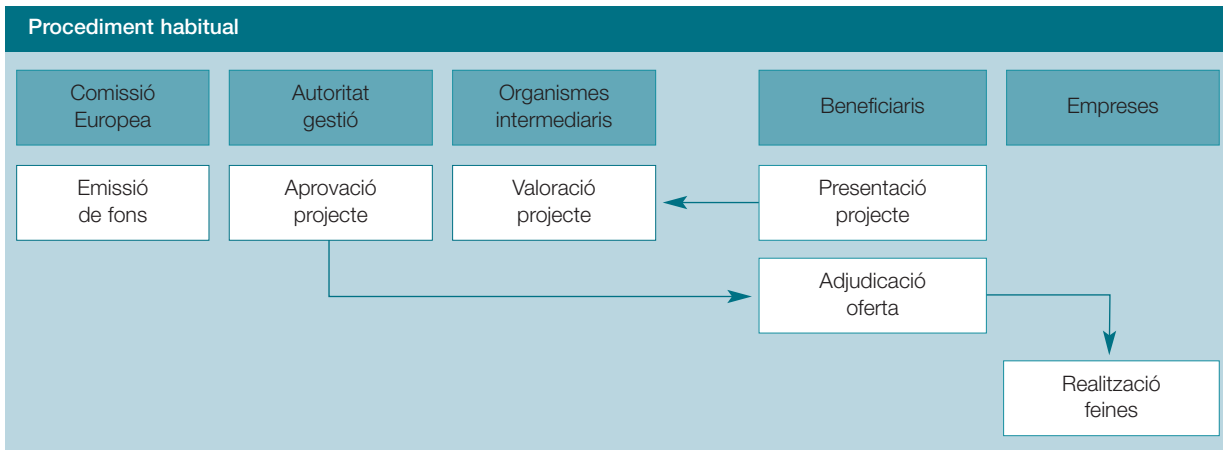
En la gestió del Programa operacional sectorial del medi ambient 2007-2013 intervenen els agents principals següents:

- **Beneficiaris són les entitats que preparen i presenten els projectes per a la seva aprovació.** També s'ocupen de seleccionar les empreses per a la realització dels treballs. Poden ser entitats privades, públiques o mixtes. Els beneficiaris de l'actual programa són les administracions central, regional i local, les companyies públiques de gestió d'aigües, Apele Române, altres organismes estatals i les ONG.
- **Autoritats de gestió són l'autoritat que aprova el projecte, se n'encarrega de la planificació i gestió financera i en lidera el procés d'implementació.** L'autoritat de gestió actual és el Ministeri de Medi Ambient i Desenvolupament Sostenible.
- **Organismes intermediaris són les entitats que programen i controlen les activitats i s'asseguren del seu compliment.** En l'actualitat, hi ha vuit agències regionals de desenvolupament, que actuen com a organismes intermediaris.

Als concursos públics pot presentar-se qualsevol empresa estrangera, o bé sola o bé en consorci amb altres empreses. En general, és convenient acudir a les licitacions amb algun soci romanès, que faciliti les gestions en el mercat i l'Administració. També és recomanable crear una seu permanent a Romania.

Programa operatiu sectorial medi ambient, 2007-2013	
Autoritat de gestió	Organismes intermediaris
Ministeri de Medi Ambient i Desenvolupament Sostenible	Agentia Regionala pentru Protectia Mediului: CLUJ Agentia Regionala pentru Protectia Mediului: SIBIU Agentia Regionala pentru Protectia Mediului: TIMISOARA Agentia Regionala pentru Protectia Mediului: CRAIOVA Agentia Regionala pentru Protectia Mediului: PITESTI Agentia Regionala pentru Protectia Mediului: GALATI Agentia Regionala pentru Protectia Mediului: BACAU Agentia Regionala pentru Protectia Mediului: BUCURESTI

Font: Ministeri de Medi Ambient i Desenvolupament Sostenible

Font: Ministeri de Medi Ambient i Desenvolupament Sostenible

Accés al mercat: projectes privats

En els projectes privats (projectes per a empreses), la cooperació amb empreses romaneses és la manera més recomanable per accedir al mercat per a les empreses estrangeres. En qualsevol tipus de projecte, resulta de gran importància mantenir un contacte fluid i

cordial amb l'Administració romanesa en matèria mediambiental. Per això, un soci romanès pot representar un suport important per a l'empresa estrangera.

També és recomanable mantenir un establiment permanent a Romania.

Diagnòstic del sector medi ambient. Romania

<p>Fortaleses</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Conscienciació del Govern romanès sobre la necessitat d'aplicar polítiques de protecció mediambiental. ■ Procés d'incorporació de tota la normativa comunitària relativa al medi ambient en la legislació romanesa. ■ Experiència adquirida en la gestió de fons de preadhesió. 	<p>Oportunitats</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Legislació favorable a la protecció mediambiental, afavoreix el desenvolupament del sector. ■ Necessitat de fer grans inversions per assolir els estàndards europeus. ■ Molt pocs projectes desenvolupats: pràcticament, tot està per fer. ■ Existència de fons públics per finançar projectes. ■ Mercat no saturat, poques empreses romaneses en el sector del medi ambient i presència limitada d'empreses estrangeres.
<p>Debilitats</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Escassetat de recursos hidràulics. ■ Qualitat baixa de l'aigua. ■ Generació de residus alta. ■ Estat alt de les infraestructures de gestió i tractament d'aigües i residus. ■ Accés desigual de la població a l'aigua i als sistemes de tractament d'aigües (grans diferències entre el camp i la ciutat). ■ Nivell baix de recollida selectiva de residus i desenvolupament insuficient del reciclatge. ■ Indústria romanesa poc adaptada als estàndards de la UE. 	<p>Amenaces</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Efectivitat escassa de l'Administració per fer complir les regles de prevenció i control de la contaminació. ■ Lentitud administrativa: retards en l'aprovació dels principals projectes. ■ Tràmits administratius complexos per poder desenvolupar projectes mediambientals. ■ Conscienciació ambiental lenta de la societat romanesa. ■ Nivell alt de corrupció.

Nota: A l'hora d'elaborar el diagnòstic del sector mediambiental a Romania, s'ha analitzat la situació del sector al país (fortaleses i debilitats) i l'interès que presenta per a les empreses catalanes (oportunitats i amenaces).

4. Sector productes farmacèutics

Evolució i perspectives de futur

Avui dia, el sector farmacèutic romanès presenta un gran potencial de desenvolupament i unes perspectives de futur molt favorables. Els analistes principals preveuen un bon comportament del sector en el conjunt i el situen entre els més dinàmics de l'economia romanesa.

Perspectives de futur molt favorables a curt i mitjà termini

Segons un estudi elaborat pel banc Raiffeisen Romania, el mercat farmacèutic romanès creixerà un 16% anual durant el període 2007-2012 (taxa CAGR). Aquest mateix organisme estima que les vendes del sector augmentaran fins a arribar al 2,3% del PIB el 2011.

Previsió de creixement del mercat, 2007-2012
(taxa composta de creixement anual)

Segons les previsions, els medicaments genèrics i els productes OTC seran els motors del creixement del sector a curt i mitjà termini. El subsector dels productes genèrics es veurà afavorit pel venciment, en els propers anys, de diverses patents protectores de medicaments originals, que d'aquesta manera es podran fabricar en forma de productes genèrics. Alhora, el baix nivell de compra del consumidor romanès afavorirà el creixement d'aquest subsector. Per tant, es

preveu l'entrada de nous fabricants de productes genèrics, amb l'increment consegüent en la producció. Els productes que presenten millors perspectives de creixement són medicaments per a malalties cardiovasculars, antibiòtics, medicaments per a la diabetis i productes digestius.

Motors de creixement

- Productes genèrics
- OTC

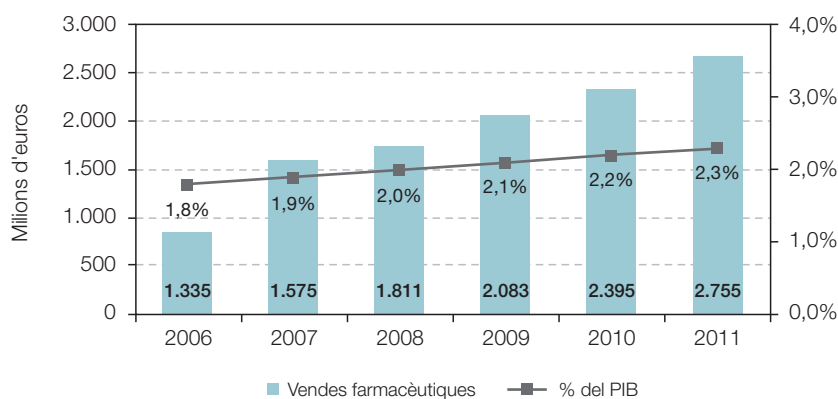
També, es preveu un increment de la demanda de medicines innovadores i de més valor, que es veurà impulsada per la modernització del sistema de salut i per la consolidació d'un segment de consumidors que demanarà cada vegada més productes amb un grau de sofisticació més elevat.

Gran potencial de desenvolupament del sector

A curt termini, la salut pública es convertirà en una de les prioritats del Govern, amb l'increment consegüent de la despesa pública sanitària (i, dins d'aquest, de la despesa farmacèutica), la qual cosa beneficiarà el sector en conjunt. Segons els analistes, la despesa pública en sanitat arribarà al 6% del PIB el 2010.

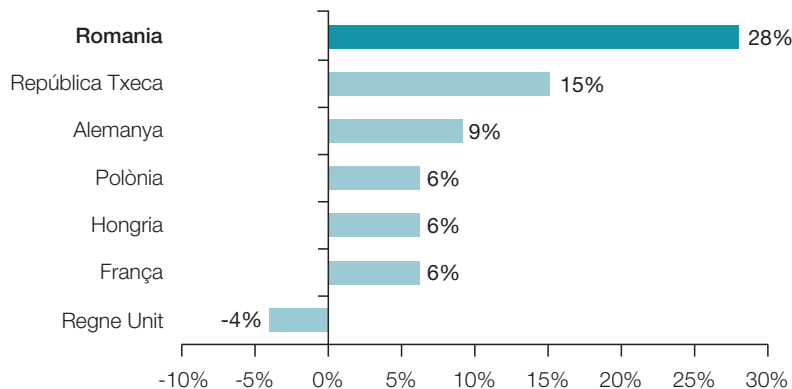
Finalment, els analistes estimen un creixement de les importacions i de les exportacions de productes farmacèutics. Es preveu que ambdues continuïn creixent a bon ritme.

Previsions del mercat farmacèutic

Font: Cegedim data for 2006 RIR estimates, EIU, US Census

Taxa de creixement del mercat farmacèutic, 2005

Font: Credit Suisse estimates Cegedim data for 2005

En definitiva, l'anàlisi elaborada indica que el potencial de creixement del sector és més alt que el de la resta de països de la regió. Segons dades facilitades pel banc Raiffesen Romania, el mercat farmacèutic romanès presenta el ritme de creixement més dinàmic de tots els països europeus.

L'oferta: característiques generals

En la dècada de 1990 Romania va iniciar un procés privatitzador, el qual es va accelerar a partir del 2003 i va donar lloc a l'aparició de companyies privades i a l'entrada de capital estranger al país. Avui dia, aquest procés encara no ha acabat i s'espera que en els propers anys es privatitzin empreses estatals pertanyents a diferents sectors d'activitat. La majoria de les empreses fabricants que operen en el sector farmacèutic tenen capital privat. Les dades disponibles relatives al 2006 indiquen que hi ha 31 empreses a Romania autoritzades per fabricar productes farmacèutics. Aquest nombre reduït de fabricants es pot explicar, en part, per la norma vigent des del gener del 2004, segons la qual els fabricants romanesos de medicaments han de tenir el certificat de bones pràctiques de fabricació (GMP) que atorga l'Agència Nacional de Medicaments. En conseqüència, han desaparegut els petits productors incapaços de modernitzar els seus processos de producció i les empreses tecnològicament menys avançades. Tot i que el nombre de fabricants autoritzats no és elevat, el nivell de competència en el sector és alt. Segons dades facilitades per l'Institut d'Investigació Cegedim, deu empreses, inclosos tant fabricants locals, com empreses estrangeres amb oficina de distribució, es reparteixen el 55% del mercat romanès (dades relatives al 2007).

L'única companyia amb capital totalment romanès, entre les 20 empreses més importants del sector farmacèutic, és LaborMed Pharma.

Segons la informació publicada en la premsa romanesa, els principals fabricants romanesos de productes farmacèutics van registrar uns beneficis propers als 50 milions d'euros el 2006 davant dels 35 milions d'euros del 2005. Aquestes dades són un reflex de la rendibilitat del sector. Les companyies que van registrar més beneficis van ser Terapia Ranbaxy (13,3 milions d'euros), Antibiotice Iasi (6,8 milions d'euros), Zentiva Czech (6,5 milions d'euros) i Biofarm (3,6 milions d'euros).

Quant a la dimensió de les empreses, malgrat que el teixit empresarial romanès és constituït majoritàriament per empreses de petita dimensió, en el sector farmacèutic la mida mitjana de les empreses se situa per damunt de la mitjana.

Durant els últims anys s'han establert al territori romanès les principals multinacionals del sector. Algunes com Sanofi Aventis (França) o Zentiva (República Txeca) estan produint al país, mentre que d'altres només hi tenen oficines de distribució.

Tendències en l'oferta

Augment del valor afegit en l'oferta de productes farmacèutics a Romania. A mitjà i llarg termini, es preveu un increment de la qualitat de l'oferta de productes farmacèutics fabricats a Romania. La millora de la qualitat dels productes farmacèutics locals es veurà afavorida per l'entrada de capital estranger en empreses

romaneses i per l'establiment a Romania d'empreses multinacionals amb un nivell tecnològic alt. D'altra banda, la política governamental també influirà positivament en la millora de la qualitat dels productes fabricats a Romania. El Govern romanès ha manifestat la seva voluntat d'impulsar la recerca i el desenvolupament científic en diferents àmbits, inclòs el farmacèutic. L'impuls de la R+D beneficiarà la indústria farmacèutica, que millorarà el seu nivell tecnològic i generarà productes de més valor afegit. D'altra banda, es preveu un increment dels recursos destinats a la recerca per part del sector privat. Segons l'Autoritat Nacional per a la Investigació Científica, la despesa en R+D de les empreses privades passarà d'un 0,35% del PIB el 2007 a un 1% del PIB el 2011.

Entrada de nous oferents en el sector. Les bones perspectives de futur que presenta el sector farmacèutic romanès permeten preveure l'entrada de nous oferents en aquest sector. D'una banda, s'espera l'entrada d'empreses estrangeres que s'establiran al país i produiran localment i, de l'altra, es preveu que augmenti l'oferta procedent de les importacions, amb un nombre superior d'importadors presents en el mercat. També, el desenvolupament econòmic més gran del país influirà en el desenvolupament del sector privat romanès, i permetrà l'entrada en el sector de productes nacionals.

Continuarà la dependència de les importacions. El sector farmacèutic romanès, netament importador, continuarà dependent de les importacions, que seguiran mantenint una quota elevada en el mercat. Efectivament, malgrat l'oferta local més àmplia i de més qualitat, els productes importats continuaran constituint una part fonamental de l'oferta romana de productes farmacèutics, especialment pel que fa a aquells productes de més valor afegit.

La demanda: característiques generals

La demanda romana de productes farmacèutics (medicaments i OTC) és constituïda pels consumidors romanesos (client final), els quals el 2007 van arribar a la xifra de 21,57 milions de persones, de les quals sis milions eren jubilats. En els últims anys s'ha produït un procés d'envelliment de la població, accentuat per l'augment de l'esperança de vida (71,7 anys el 2006), pel descens de la natalitat i per l'emigració a altres països de la UE d'una part important de la població (el 71% dels emigrants tenen entre 18 i 40 anys), de mane-

ra que s'ha produït una disminució del nombre total d'habitants al país.

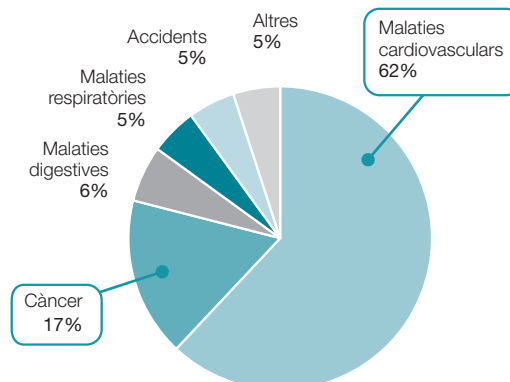
Segons dades facilitades per l'Institut Nacional d'Estadística relatives al 2005, el 15% de la població té menys de 15 anys, el 65% se situa a la franja d'edat entre els 15 i els 59 anys i el 20% té més de 60 anys. Aquest mateix any, l'índex de mortalitat va ser del 12,1%, i les causes principals de mort van ser les malalties cardiovasculars (62%) i el càncer (17%).

Procés d'envelliment de la població

Pensió mitjana mensual: 90 euros

La demanda de productes farmacèutics es comporta de manera diferent segons es refereixi a medicaments de prescripció obligatòria, que solament es poden adquirir i vendre per indicació d'un metge habilitat o a medicaments de venda lliure (productes OTC). En el primer cas, el Govern romanès finança la majoria dels medicaments mitjançant la Caixa Nacional d'Assegurança de la Salut.

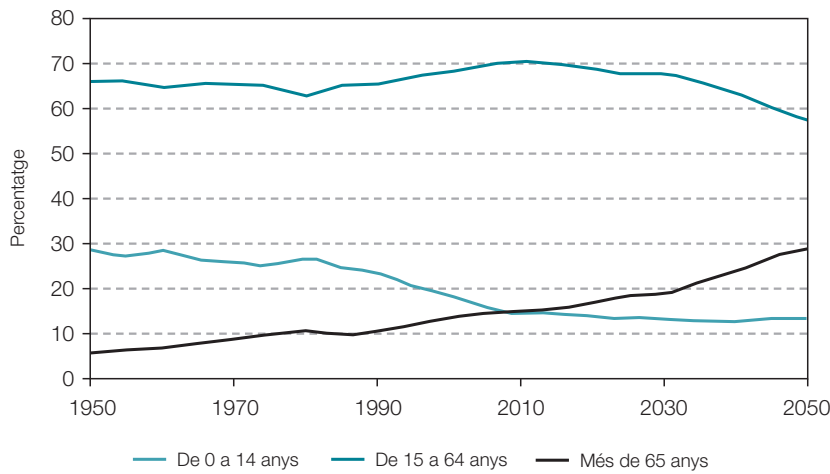
Causas de mort, 2005

Font: National Institute of Statistics

Això no obstant, el finançament públic no cobreix en tots els casos el 100% del valor dels fàrmacs. El 2007, hi havia 162 medicaments totalment subvencionats, destinats a tractar malalties greus i afeccions cròniques, 119 medicaments subvencionats en un 90% i 148 medicaments en un 50%. En aquests casos, el consum de medicaments no és determinat pel nivell d'ingressos de les famílies sinó que és el metge qui genera la demanda en funció de les necessitats dels pacients, i qui decideix el tipus de medicaments per

Percentatge de la població per trams d'edat, 1950-2050 (estimacions)

Font: Nacions Unides (2005)

utilitzar i la seva dosificació. Amb relació als productes OTC, és a dir, aquells que poden ser adquirits lliurement pel comprador (per exemple, vitamines, analgèsics o antisèptics), en la majoria dels casos són els pacients mateixos qui n'han d'abonar el preu total. En aquest cas, tant el preu dels medicaments, com el nivell d'ingressos de les famílies, es converteixen en factors determinants de compra. Cal indicar que el consum de medicaments de prescripció obligatòria és molt superior al de productes OTC.

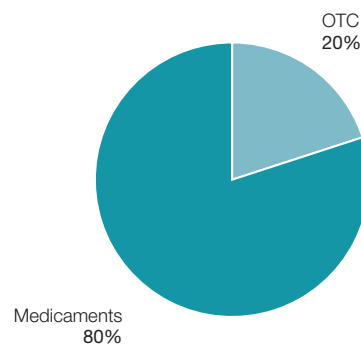
Malgrat que el consum de medicaments ha crescut en els últims anys ($\Delta 18\%$ 2005/04), Romania registra un dels índexs de consum de medicaments més baixos de la UE. El valor dels medicaments consumits al país va pujar a 71 euros/persona el 2006 (una part d'aquesta despesa procedeix de l'Estat i la resta del pressupost de les famílies). Les previsions de les consultories especialitzades apunten a un increment del consum de productes farmacèutics, i se'n preveu per al 2010 un consum anual de 120 euros/capita.

Segons l'Institut Nacional d'Estadística, la despesa pública sanitària de Romania ha passat del 3,6% del PIB el 2004 al 4% el 2007. El Govern romanès ha previst que el 2008 la despesa pública sanitària arribi al 6% del PIB.

Segons l'Anuari Estadístic de Romania, el 2005 hi havia 433 hospitals al país, dels quals el 90% pertanyien a l'Estat. Al mateix temps, durant els últims anys han sorgit establiments sanitaris de caràcter privat (clíriques i consultoris).

Patrons de consum diferents en funció del tipus de producte

Estructura de mercat, 2005

Font: Euromonitor

Increment previst del consum de medicaments

2006	2010 (previst)
71 euros/persona	120 euros/persona

Font: Cegecim

També, el nombre de farmàcies ha augmentat en els últims anys, i el 2005 hi havia una farmàcia per 3.765 habitants.

Per la seva banda, la demanda de substàncies o principis actius és constituïda per les companyies farmacèutiques que fabriquen productes acabats i que per a la

Principals clíniques privades a Romania

- Medicover
- Centrul Medical Romar
- Medlife
- Sanador
- Centrul Medical Unirea
- Medcenter

Font: National Institute of Statistics

seva elaboració necessiten aquestes substàncies. El 2006 hi havia 31 empreses autoritzades per fabricar productes farmacèutics a Romania. Els fabricants romanesos estan especialitzats en la producció de fàrmacs genèrics. Els principals analistes del sector preveuen un creixement de la demanda d'aquests productes, com a conseqüència del bon comportament del sector farmacèutic en el seu conjunt.

1 farmàcia / 3.765 habitants el 2005

Font: National Institute of Statistics

Tendències en la demanda

Augment de la demanda de productes farmacèutics.

Les previsions dels analistes apunten que el mercat farmacèutic romanès tindrà un creixement mitjà anual del 16% durant el període 2007 i 2012, i que experimentarà un gran dinamisme. El creixement del mercat es veurà afavorit per l'increment de la demanda procedent dels establiments sanitaris. En aquest sentit, s'ha d'assenyalar que el Pla estratègic del Ministeri de Salut Pública 2008-2010 preveu la construcció de 28 hospitals nous al país, la qual cosa incrementarà considerablement la demanda de medicaments. També, es preveu un increment de la demanda de productes farmacèutics procedent dels ciutadans romanesos que afectarà tant els medicaments que demanen prescripció mèdica com els productes OTC. D'una banda, augmentarà el consum de medicaments pel procés d'envelliment de la població, ja que les persones grans constitueixen el segment de població que consumeix més medicaments (fonamentalment, medicaments de prescripció obligatòria i genèrics). D'una altra banda, també es preveu un increment de la demanda de productes OTC impulsada per un segment de població constituït per ciutadans d'ingressos mitjans i alts que viu en el medi urbà, fonamentalment, a Bucarest, amb

una tendència cada vegada més gran a l'automedicació i el consum de productes originals i marques.

Canvis relacionats amb el consum. Es produiran canvis relacionats amb el consum de productes farmacèutics a Romania. D'una banda, el nivell d'ingressos baix de la població romanesa continuarà condicionant la demanda de productes farmacèutics, cosa que afavorirà el consum dels productes fabricats localment (genèrics) i, per tant, més barats i assequibles per als ciutadans romanesos. Això no obstant, a mitjà i llarg termini augmentarà el consum de productes farmacèutics originals. Tant els metges com els ciutadans romanesos amb ingressos mitjans i alts tendiran cada vegada més a consumir productes farmacèutics originals que ofereixen més garanties de qualitat i eficàcia que altres productes similars fabricats localment. Aquesta tendència es veurà afavorida per l'increment del poder de compra dels ciutadans romanesos que es produirà en els propers anys. S'espera que aquests canvis siguin més importants a Bucarest i a les grans ciutats, ja que en el medi rural encara prevaldrà el consum de productes genèrics de menys valor. D'una altra banda, els canvis que s'estan produint en l'estil de vida, especialment després de l'adhesió a la UE, donaran lloc a un increment del consum de determinats productes com calmants, somnífers, vitamines i suplementes dietètics. S'espera que el consum d'aquests productes s'incrementi de manera espectacular durant els propers cinc anys.

Preocupació més gran per la salut i per la prevenció.

Un percentatge creixent de la població romanesa, constituïda pels segments de més ingressos localitzats a les ciutats està cada vegada més preocupat per la salut i la prevenció de malalties. Aquest grup està disposat a pagar més per productes que els ajudin a millorar la seva salut. Aquesta tendència està provocant que es demanin nous productes de caràcter preventiu i que sorgeixin oportunitats de negoci en aquest àmbit.

Accés al mercat: normativa i regulació

Les particularitats del sector farmacèutic el converteixen en un sector molt regulat en el qual hi ha un grau alt d'intervenció pública. La regulació del sector està justificada per raons d'eficiència però, sobretot, per la necessitat de garantir l'accés de tota la població als medicaments essencials.

En els últims anys, Romania ha emprès una reforma del marc regulatori del sector farmacèutic, amb l'objectiu

d'adequar-lo a la normativa de la UE i alhora augmentar la transparència del sector. El procés de reforma continua en l'actualitat.

L'Agència Nacional de Medicaments (NMA) és l'organisme responsable de la seguretat i qualitat de tots els productes farmacèutics que es comercialitzen al país, i també del seu registre i de les autoritzacions necessàries per a la seva venda. Per tant, els fabricants nacionals i estrangers que vulguin comercialitzar els seus productes a Romania han de sol·licitar a l'Agència una autorització denominada *marketing authorization*. Un cop acordada aquesta autorització, l'Agència classifica el producte o bé com a medicament que demana prescripció mèdica (droga ètica), o bé com un producte de venda lliure (OTC). Aquest procés dura aproximadament 18 mesos i té un cost d'uns 1.500 euros. L'autorització ha de ser renovada al cap de cinc anys, la qual cosa comporta uns altres deu mesos de tràmits. Això no obstant, aquest procés es pot agilitar i reduir-ne considerablement els terminis en els casos de necessitat urgent de medicaments o quan no hi ha medicaments alternatius. El registre dels medicaments es fa després d'haver obtingut l'autorització. Segons dades facilitades per l'Agència Nacional de Medicaments, actualment hi ha 5.000 medicaments registrats a Romania (medicaments de prescripció obligatòria i OTC). El nombre de sol·licituds és creixent, i es registren 100 noves sol·licituds cada més.

A Romania els preus de venda dels medicaments es troben regulats. El procediment de fixació de preus és competència del Ministeri de Sanitat, que també en fixa el nivell de reemborsament de cadascun, seguint les recomanacions de l'Associació Nacional de Metges i Farmacèutics. El Ministeri estableix uns preus màxims que tenen en compte el cost de fabricació, el cost de la importació i els marges de distribució. Els preus de venda a Romania són inferiors als de l'Europa occidental i, fins i tot, als dels altres països de la regió.

Els preus dels productes OTC són lliures encara que hi ha el deure d'informar-los al Ministeri de Sanitat. Determinats productes, com els suplementes vitamínics, no reben la consideració de productes farmacèutics, per la qual cosa se'ls aplica una normativa menys rígida (similar a la que s'aplica als productes alimentaris). Aquests productes tampoc no es beneficien del tipus reduït d'IVA sinó que se'ls aplica un 19%. La resta de productes farmacèutics estan subjectes a un tipus reduït d'IVA del 9%.

Pel que fa a la legislació sobre patents, Romania és signatària de tots els acords internacionals sobre protecció de la propietat intel·lectual.

Accés al mercat: distribució

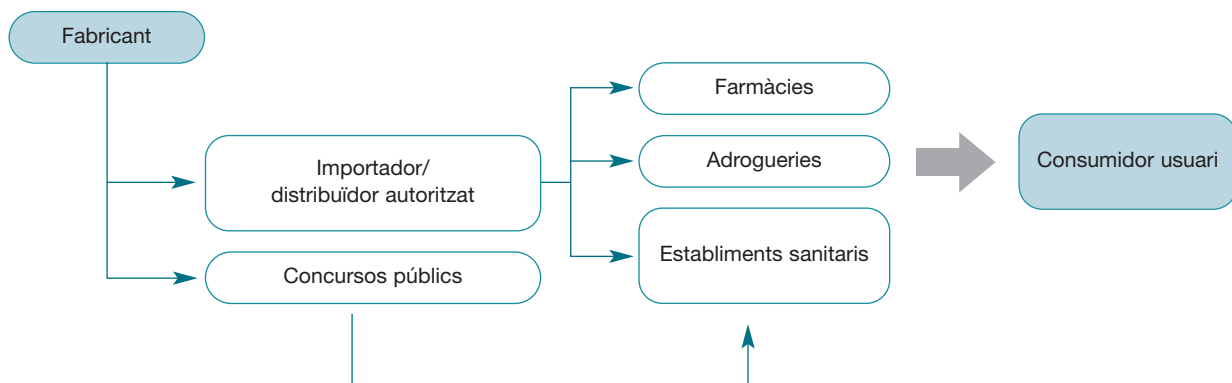
La distribució de productes farmacèutics a Romania s'organitza de la manera següent:

El fabricant ven els productes farmacèutics als distribuïdors autoritzats que, alhora, abasteixen les farmàcies, drogueries i els establiments sanitaris. Aquests últims subministren els productes als consumidors i usuaris. S'ha d'assenyalar que, de vegades, les compres de medicaments fetes pels establiments sanitaris s'efectuen mitjançant concursos públics.

a) Importadors/distribuïdors autoritzats

Aquestes empreses importen directament els productes farmacèutics i els distribueixen a farmàcies, drogueries i establiments sanitaris. Hi ha una xarxa àmplia de distribuïdors autoritzats de productes farmacèutics a Romania (més de 500 empreses), encara que només deu empreses copen el 70% del mercat de la distribució.

Algunes empreses multinacionals han establert a Romania oficines a partir de les quals importen i distribueixen els seus productes.

b) Farmàcies

Aquest canal es comporta molt bé, i concentra la major part de les vendes de medicaments. Segons l'Institut d'Investigació Cegedim, les vendes fetes a les farmàcies van créixer un 36,5% el 2007 (07/06).

A Romania operen grans cadenes de farmàcia, que s'han desenvolupat per tot el país en els últims anys. Les farmàcies venen tant medicaments de prescripció obligatòria com productes OTC. Segons l'Institut Nacional d'Estadística, el 2005 hi havia una farmàcia per cada 3.765 habitants.

Una de les principals cadenes de farmàcies del país és Sensiblu (gairebé un centenar a tot el país).

c) Establiments sanitaris

Tant els hospitals, com les clíniques i els consultoris privats adquireixen grans quantitats de productes farmacèutics. Segons l'Institut d'Investigació Cegedim, les

vendes de medicaments en establiments sanitaris van créixer un 14% el 2007 (07/06).

En general, els establiments sanitaris privats adquireixen els medicaments mitjançant la figura del distribuïdor autoritzat, mentre que els hospitals públics ho fan mitjançant concursos públics.

d) Altres canals

Determinats productes farmacèutics poden ser venuts en establiments diferents de les farmàcies. Aquests productes entren dins de la categoria OTC i es distribueixen fonamentalment a drogueries. El Ministeri de Sanitat publica una llista amb els productes OTC que puguin comercialitzar-se en aquest tipus d'establiment. Segons les dades publicades en l'Anuari Estadístic de Romania, el 2005 hi havia 563 drogueries al país.

D'altra banda, les herbes medicinals i productes homeopàtics es poden comercialitzar a herboristeries i els suplementes alimentaris a supermercats.

Diagnòstic del sector farmacèutic. Romania	
<p>Fortaleses</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Evolució positiva dels principals indicadors del sector. ■ Existència d'un sistema públic de salut que garanteix l'accés als serveis sanitaris i als medicaments essencials a tota la població. ■ Experiència en la producció de medicaments genèrics. ■ Procés de modernització del sector farmacèutic. ■ Xarxa de distribució eficaç i ben organitzada. 	<p>Oportunitats</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Previsió de creixement del sector del 16% (2007-2012). ■ Més conscienciació sobre la importància de la salut. ■ Perspectives molt favorables per a genèrics i OTC. ■ Nombre escàs de fabricants en el sector. ■ Costos de producció baixos. ■ Previsió de creixement de les importacions. ■ Previsió d'increment de la demanda a causa del procés d'envelliment i dels canvis en l'estil de vida.
<p>Debilitats</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Absència de professionals qualificats en la indústria química i farmacèutica. ■ Escassa rellevància de les activitats científiques i d'investigació i nivell tecnològic baix del sector. ■ Baixa qualitat dels fàrmacs produïts localment. ■ Serveis mèdics poc desenvolupats a les àrees rurals. ■ Nivell de dependència elevat de les importacions (80% del mercat). 	<p>Amenaces</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Nivell d'ingressos baix de la població. ■ Nivell elevat de corrupció. ■ Tràmits per al registre i autorització i reemborsament dels medicaments llargs i complexos. ■ Sector molt regulat. ■ Nivell de competència elevat en el sector. ■ Consum baix de medicaments <i>per capita</i>.

Nota: A l'hora d'elaborar el diagnòstic del sector farmacèutic, s'ha analitzat la situació del sector a Romania (fortaleses i debilitats) i l'interès que presenta per a les empreses catalanes (oportunitats i amenaces).

5. Sector construcció i infraestructures

Evolució i perspectives de futur

Com s'ha indicat a l'inici de l'estudi, els sectors de materials i equipaments per a la construcció es troben íntimament lligats a la construcció, per la qual cosa convé indicar les principals previsions per a aquest sector.

Segons les estimacions elaborades per l'organització romanesa National Commission on Prognosis, la construcció continuarà sent el sector més dinàmic de l'economia. Això no obstant, el creixement serà més moderat que el 2007 (Δ 33,3%). De fet, es preveu un creixement aproximat del 17% en el període 2008-2012 (CAGR).

El bon comportament del sector de la construcció influirà positivament en el desenvolupament futur dels sectors de materials de construcció que presenten, en conjunt, bones perspectives de creixement a curt i mitjà termini.

En els últims anys, el sector de materials de construcció ha experimentat una evolució positiva, i destaca el creixement del 33% experimentat el 2005. A partir d'aquest any el sector continua creixent encara que a un ritme inferior (entorn del 15%). Les previsions de futur indiquen que, si més no durant els propers cinc anys, el sector continuarà creixent a un ritme aproximat del 15% anual (estimacions del Ministeri d'Economia i Finances).

Font: National Commission on Prognosis Romania

Bones perspectives de creixement del sector de la construcció a curt i mitjà termini

Les infraestructures i la construcció residencial lideraran el creixement del sector en el futur

A continuació, s'indica l'evolució prevista i les perspectives d'alguns subsectors:

- **Ciment:** es preveu una evolució positiva del sector amb increments, tant en la producció, com en les importacions. Segons l'Oficina Nacional d'Estadística, la producció de ciment va augmentar un 22% el 2007 i el 2008 se'n preveu un augment de l'11,3%. Alhora, el 2008 s'estima un increment de les vendes del 12%, de les quals el 41% procediran de les importacions. D'altra banda, les principals empreses del sector han planificat inversions, la qual cosa permetrà augmentar la capacitat de producció nacional. El potencial d'aquest subsector és molt alt.
- **Productes ceràmics:** els analistes han previst un augment de la producció local i de les importacions. El 2008, les importacions creixeran entorn d'un 30% i continuaran mantenint un pes important en el mercat (70%). Això no obstant, a partir del 2009 les importacions creixeran a ritme inferior i disminuiran el seu pes en el mercat davant dels productes fabricats localment.
- **Altres materials de construcció** que presenten bones perspectives de creixement a curt i mitjà termini són els materials aïllants, l'aixeteria, els encofrats i els perfils metàl·lics i de PVC per a finestres i portes.

Romania. Producció de ciment							
	2002	2003	2004	2005	2006	2007e	2008f
Producció (milions de tones)	5.680	5.992	6.239	7.043	8.253	10.060	11.500
% variació	-0,4%	5,5%	4,1%	12,9%	17,2%	21,9%	14,3%

Font: statistics office, market estimates

Romania. Vendes de ciment				
	2005	2006	2007e	2008f
Vendes (milions de tones)	6,0	7,8	9,7	12,0
% variació		30,0%	24,4%	23,7%

Font: statistics office, market estimates

- Pel que fa al **sector d'equipaments**, si bé és cert que es veurà afavorit pel dinamisme de la construcció, les constructores romaneses prefereixen llogar els equipaments i la maquinària abans que comprar-los.

L'oferta: característiques generals i agents principals en el mercat

Segons dades de l'Institut Nacional d'Estadística de Romania, el 2005 hi havia 450.000 empreses industrials al país (inclosa la construcció), de les quals només un 2% tenia més de 250 treballadors, mentre que un 6% en tenia entre 50 i 249. Quant a les empreses romaneses que operen en el sector de materials de construcció, les dades d'Eurostat indiquen 5.022 empreses fabricants el 2006.

Avui dia, el sector romanès de materials de construcció és en fase de modernització i reestructuració. En general, el sector disposa de personal qualificat; això no obstant, molts dels equipaments estan obsolets i el nivell tecnològic general de la indústria no és gaire elevat. Tanmateix, en els últims anys s'han establert al territori romanès un nombre elevat d'empreses multinacionals, atretes per l'existència d'un sector en creixement, la qual cosa ha impulsat en certa mesura el desenvolupament tecnològic d'aquesta indústria. Fa poc, s'han produït moviments en el sector i es pot parlar d'un cert grau de turbulència (adquisicions, entrada de fons d'inversió, etc.).

Encara que les empreses líder del mercat són les grans multinacionals que tenen una presència productiva al país, la majoria de les empreses romaneses del sector tenen una mida petita. Les grans empreses del sector presenten ràtios de rendibilitat elevades, mentre que les més petites pateixen una manca de fons. Segons dades publicades a Ziarul Financiar, el 2006 els fabricants de materials de construcció amb xifres de facturació més altes van ser Lafarge Romania, CarpatCement (sucursal del grup alemany HeidelbergCement) i Holcim Romania. Aquestes tres companyies desenvolupen la seva activitat en el sector del ciment. En la quarta posició es va situar l'empresa Simcor que ofereix un assortiment variat de materials de construcció.

Tendències en l'oferta

Previsió de creixement del sector. Els analistes indiquen que el sector romanès de materials i equipaments

per a la construcció creixerà en els propers cinc anys, com a conseqüència de les bones perspectives que presenta el sector de la construcció, especialment pels projectes d'infraestructures previstos i per l'expansió de la construcció residencial. Per tant, augmentaran tant la producció de materials de construcció com les importacions. També, els analistes han estimat un creixement del sector de maquinària i equips encara que, en aquest cas, la tendència de creixement no resulta tan clara, ja que malgrat la necessitat de modernitzar els equips del sector, les empreses romaneses constructores no sempre disposen dels recursos financers necessaris per a la seva adquisició. A més, en l'àmbit de la construcció, molts equipaments es lloguen. Els experts del sector afirmen que a partir del 2012 es preveu una estabilització del sector.

Moviments importants en el sector. El procés de reestructuració del sector iniciat en la dècada de 1990 encara no ha acabat. Efectivament, en els últims anys el sector de materials de construcció ha viscut un alt grau de turbulència, que continua en l'actualitat. S'han produït adquisicions d'empreses, fusions, aliances estratègiques, acords tecnològics, desaparició d'algunes plantes, etc. Tot això ha provocat un canvi en el panorama empresarial del sector, amb l'entrada de les principals empreses multinacionals que han passat a dominar el mercat. A curt i mitjà termini, es preveu que continuïn els moviments dins del sector, protagonitzats per les empreses multinacionals. Cada vegada es produiran més aliances estratègiques entre fabricants, tant entre les grans empreses (Lafarge, Holcim i CarpatCement), com entre les noves empreses que estan invertint al país. També, continuaran les fusions i adquisicions dins del sector. Un fenomen recent que s'observa en el sector consisteix en l'entrada de fons d'inversió. Les empreses de materials s'han convertit en un objectiu prioritari d'aquests fons, la qual cosa resulta indicativa de l'atractiu del sector. De fet, les dues últimes adquisicions d'empreses de materials han estat efectuades pels Fons Enterprise Investors i Advent International.

Varietat i diversificació de l'oferta. Les anàlisis del sector indiquen que es produirà una diversificació en l'oferta romanesa de materials de construcció, amb un increment de models i tipus de productes, especialment en determinats segments (materials ceràmics i materials de pedra natural, entre d'altres). Els fabricants romanesos tendiran a ampliar la gamma de productes, i produiran nous models més sofisticats per poder competir amb l'oferta de productes importats de més quali-

tat i amb més disseny. També, les empreses romaneses pretenen donar resposta a les necessitats cada vegada més exigents del sector de la construcció, que evoluciona segons els nous gustos dels consumidors romanesos i el desenvolupament socioeconòmic del país. Per la seva banda, l'oferta procedent de les importacions serà cada vegada més àmplia i intentarà donar resposta a les necessitats del sector, i s'anticiparà a les noves tendències.

La demanda: característiques generals

L'anàlisi de la demanda de materials i equipaments per a la construcció requereix analitzar tant la demanda procedent de la construcció residencial i no residencial, com els projectes d'infraestructures previstos a Romania.

a) Demanda procedent de la construcció residencial i no residencial

Segons Eurostat, el sector de la construcció romanès és el que presenta la taxa de creixement més elevada de tota la UE i aquesta situació provocarà un augment de la demanda de materials de construcció.

Amb relació a la construcció residencial, s'ha d'assenyalar que l'increment del nombre d'habitatges en construcció i, especialment, l'augment del nombre d'habitatges en la fase inicial de la construcció indiquen que el procés d'urbanització residencial es troba encara en fase d'expansió i permeten preveure un augment de la demanda de materials de construcció. A més, cada vegada es fan més feines de rehabilitació d'habitatges, la qual cosa també afavorirà l'increment de la demanda de materials.

Tots els segments de la construcció residencial presenten indicadors favorables. Fins al 2005, les cases unifamiliars van representar el 85% de les autoritzacions per construir, mentre que només un 15% d'aquestes corresponien a blocs d'apartaments. Això no obstant, a partir

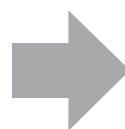
del 2006 s'observa un canvi de tendència i els blocs d'apartaments comencen a guanyar pes en el mercat, com a conseqüència, fonamentalment de l'augment de preu del sòl i dels materials de construcció.

En els últims anys han augmentat el nombre de projectes residencials en el medi rural. Això no obstant, la majoria dels habitatges es construeix a les ciutats. El major nombre de projectes residencials a les ciutats, especialment a la zona de Bucarest, està relacionat amb l'increment de la demanda procedent d'una incipient classe mitjana, fonamentalment urbana, i que disposa del poder adquisitiu suficient per comprar un habitatge nou amb uns certs estàndards de qualitat. Segons dades de l'Oficina Central d'Estadística de Romania relatives al 2006, el 75% dels espais residencials de Romania es van dirigir a aquesta classe mitjana (persones amb ingressos mensuals d'entre 600 i 1.200 euros), mentre que un 15% es va dirigir a petits inversors i un 7% a la classe alta. La resta d'habitatges van ser adquirits per als seus treballadors, per ambaixades i empreses multinacionals. Resulta clar que l'augment del poder adquisitiu del consumidor romanès resulta un factor clau per al desenvolupament del sector residencial.

Altres factors que han impulsat la demanda d'habitatges a Romania en els últims anys han estat les remeses d'emigrants i l'expansió del crèdit hipotecari, que han permès a un nombre creixent de ciutadans comprar cases noves. Tanmateix, de manera paral·lela s'ha produït un increment dels preus de l'habitatge. Els analistes adverteixen que la taxa actual de creixement dels preus podria provocar un bloqueig de la demanda d'habitatges en uns cinc anys. En qualsevol cas, avui dia el sector residencial continua presentant un gran potencial de creixement.

Segons Eurostat, el consum de ciment per habitant a Romania és de 450 kg (2008), mentre que a països com Espanya, Portugal o Grècia el consum de ciment per habitant és de 1.000 kg. Per al 2012, es preveu que el

Sector residencial, 2007	
Tipus habitatge	Creixement 07/06
Habitatges acabats	20%
Habitatges en construcció	23%
Habitatges en fase inicial de construcció	47%

Construcció residencial en fase d'expansió

Font: Oficina Central d'Estadística

consum romanès arribi a 800 kg per habitant. Aquestes dades són indicatives del potencial existent per als materials de construcció a Romania.

Finalment, s'ha d'esmentar el pla presentat pel Ministeri de Transports, Construcció i Turisme (MTCT), que pretén impulsar la construcció d'habitatges socials construint 6.000 apartaments anuals fins al 2009.

Pel que fa a la construcció no residencial, a dia d'avui l'oferta resulta clarament inferior a la demanda, per tant les perspectives de creixement són molt favorables.

L'entrada d'empreses multinacionals a Romania ha impulsat el creixement del mercat d'oficines, i ha afavorit la construcció de nous espais d'oficines més moderns i millor dotats. Segons un estudi de la consultora romanesa Eurisko, en l'actualitat el mercat d'espais d'oficines a Bucarest està subdimensionat. En efecte, al final del 2005 l'oferta d'oficines de gamma alta a Bucarest pujava a 250.000 m², davant d'1.000.000 m² a Praga, 1.100.000 m² a Budapest o 1.500.000 m² a Varsòvia. Per als propers cinc anys, els analistes estimen un creixement anual aproximat del 30-40% en l'estoc d'espais d'oficines de gamma alta (davant el 10% d'altres capitals de la zona). També, s'està produint un increment de la demanda d'espais d'oficina de gamma mitjana procedent de companyies locals amb una certa estabilitat financera o de multinacionals que busquen aquests espais per als seus departaments tècnics. Al final del 2007 la disponibilitat

de l'espai per a oficines a Bucarest pujava a 1,2 milions de m², mentre que la demanda pujava a 2,5 milions de m². Les principals consultores del país estimen que el 2008 es van habilitar 500.000 m² per a oficines a Romania i indiquen que la demanda d'espais d'oficines continuarà sent superior a l'oferta, almenys a curt termini. La construcció d'edificis d'oficines continuarà concentrant-se en l'àrea de Bucarest durant els propers anys.

Per la seva banda, el mercat de superfícies i centres comercials també presenta perspectives molt favorables, amb diversos projectes en marxa. Encara que fins ara, la seva majoria s'ha desenvolupat a les grans ciutats, cada vegada es construiran més superfícies comercials a les ciutats de dimensió més petita.

El mercat d'edificis industrials presenta també un gran potencial de creixement. Romania és un país que està atraient nombrosos inversors; per tant, resulta necessari habilitar plantes i espais industrials. Els principals analistes del sector estimen que l'espai industrial disponible el 2010 arribarà a la xifra d'1 milió de m². El desenvolupament econòmic i industrial que travessa el país representa un veritable impuls per a aquest segment.

Finalment, un altre segment important dins de la construcció no residencial és el vinculat al sector del turisme (fonamentalment hotels), que també presenta perspectives favorables de creixement.

L'evolució prevista del sector de la construcció no residencial comportarà un augment important de la demanda de materials de construcció (i, si escau, d'equipaments).

Demanda d'habitatges en creixement, impulsada per l'augment del poder adquisitiu i per l'expansió del crèdit hipotecari

Romania. Habitatges acabats								
Unitats	2006				2007			
	T1	T2	T3	T4	T1	T2	T3*	
En zones urbanes	2.881	3.345	4.446	7.322	4.042	4.802	5.357	
En zones rurals	2.043	3.645	4.370	10.126	3.196	4.922	5.966	
Total habitatges	4.924	6.990	8.816	17.448	7.238	9.724	11.323	
% variació	T1	T2	T3	T4	T1	T2	T3*	
En zones urbanes	15%	14%	2%	8%	40%	44%	20%	
En zones rurals	24%	25%	15%	29%	56%	35%	37%	
Total habitatges	18%	20%	8%	19%	47%	39%	28%	

Font: IntelliNews Research

Projectes superfícies i centres comercials a Romania

Centres comercials a Bucarest inaugurats el 2008		
Nom	Superfície (m ²)	Promotor
Baneasa Shopping City	85.000	Baneasa Investments
Sun Plaza	76.600	EMCT
Liberty Center	26.000	Mivan

Font: IntelliNews Research

Principals projectes de superfícies comercials		
Empresa	Centres comercials previstos	Inversions previstes
Carrefour	2006 - Dues 2007 - Quatre	Entre 80 i 100 milions d'euros (2007)
Cora	2 per any fins a 14	500 milions d'euros
Kaufland	50 supermercats el 2005-2010	Més de 500 milions d'euros
Real	2006 - Sis	90 milions d'euros
Auchan	2006 - Un centre Bucarest 2007 - Vint en els propers 10 anys	300-400 milions d'euros
Lidl	15-20 anuals	8-10 milions d'euros per centre
Plus	2006 - Trenta	45 milions d'euros (2006): 200 milions d'euros a mitjà termini
Metro	Modernització de centres	50-100 milions en 3-4 anys per modernitzar els seus centres
Selgros	8 nous centres	

Font: IntelliNews Research

b) Infraestructures

Les infraestructures constitueixen un segment fonamental dins del sector de la construcció i presenten oportunitats interessants, no solament per a les empreses de materials i equipaments, sinó també per a les enginyeries i constructors. En el cas de Romania, les infraestructures tenen gran rellevància, ja que el seu desenvolupament i la seva modernització constitueixen un dels eixos bàsics de la seva Estratègia nacional de desenvolupament.

El desenvolupament d'una part important de les infraestructures és competència del Ministeri de Transports, Construcció i Turisme (MTCT), que estableix les prioritats en aquest àmbit. L'MTCT ha elaborat el Programa operacional sectorial de transport 2007-2013, que és un dels set plans operacionals de Romania i recull el conjunt d'intervencions finançades amb els fons europeus. El seu objectiu principal consisteix a promoure un sistema de transport sostenible a Romania, desenvolupant les infraestructures de transport i tractant d'assolir el nivell dels països de l'Europa occidental.

A més dels projectes finançats amb fons de la UE (Fons Estructurals i Fons de Cohesió), hi ha altres organismes que financen projectes relacionats amb les infraestructures a Romania. En l'àmbit de la UE, cal esmentar el Banc Europeu d'Inversions (BEI) i el Banc Europeu per a la Reconstrucció i el Desenvolupament (BERD). Ambdós organismes concedeixen préstecs en condicions preferents per finançar projectes de desenvolupament d'infraestructures a l'Europa central i de l'Est. Els municipis, per la seva banda, també desenvolupen els seus propis plans d'infraestructures en el marc de les seves competències. Per exemple, a Bucarest hi ha projectes de pàrquing subterrànies, rehabilitació de vies urbanes, rehabilitació de línies de tramvia, construcció de línies de metro o la construcció de sales per a esdeveniments culturals i esportius.

Segments més interessants

Pel que fa a la segmentació de la demanda de materials i equipaments per a la construcció, es poden establir dues categories:

1. Empreses constructores romaneses: segons dades d'Eurostat relatives al 2006 hi ha 30.372 empreses que operen en el sector de la construcció a Romania. Aquestes empreses adquireixen materials de construcció i equipaments, o bé directament del fabricant o bé acudint a un importador/distribuïdor local.

2. Empreses que han resultat adjudicatàries de grans projectes de construcció (hotels, centres comercials, edificis d'oficines, infraestructures de transport, etc.): la majoria d'aquestes empreses són estrangeres i necessiten adquirir materials de construcció per executar els projectes, de manera que es converteixen en un client prioritari per a les empreses fabricants de materials i equipaments per a la construcció. Resulten especialment interessants les oportunitats de negoci en el cas de les empreses espanyoles que han guanyat un concurs públic.

Per la seva banda, els projectes d'infraestructures finançats amb fons públics presenten oportunitats interessants de negoci per a les enginyeries i consultories catalanes. La manera d'accedir als contractes per fer projectes és mitjançant concursos públics.

L'adjudicació de contractes públics per part de l'Administració és regulada per l'Ordenança d'urgència del Govern 34/2006. Als concursos públics, s'hi pot presentar qualsevol empresa estrangera, o bé sola o bé en consorci amb altres empreses. En general, és convenient acudir a les licitacions amb algun soci romanès, que faciliti les gestions en el mercat i amb l'Administració. També és recomanable crear una seu permanent a Romania.

Cal assenyalar que en els concursos finançats amb càrrec al pressupost nacional, se sol establir una discriminació positiva a favor de les empreses romaneses. D'altra banda, s'ha detectat que un dels problemes principals relacionats amb les oportunitats derivades d'aquests projectes per a les empreses catalanes és l'escassa capacitat del Govern romanès per absorbir els fons de la UE.

Tendències en la demanda

A continuació, s'indiquen les tendències més rellevants en el sector de materials i equipaments per a la construcció que s'observen en el mercat romanès.

1. El nivell més alt de renda i qualitat de vida dels ciutadans impulsarà el sector residencial

- L'augment del nivell de vida de les famílies romaneses experimentat en els últims anys, gràcies a la millora de l'economia, ha contribuït a la creació d'una classe mitjana incipient amb poder adquisitiu suficient per optar a un habitatge. S'espera que aquest grup sigui cada vegada més nombrós, la qual cosa és un bon indicador per al sector de la construcció residencial. D'altra banda, la taxa d'atur baixa al país està provocant que de mica en mica tornin els emigrants romanesos. Aquest augment de la població resultarà també molt positiu per al sector.
- Per tot això, es preveu un augment del nombre d'habitatges, la qual cosa beneficiarà els sectors auxiliars analitzats (materials, equipaments i enginyeria).

2. Expansió del crèdit hipotecari (a curt i mitjà termini)

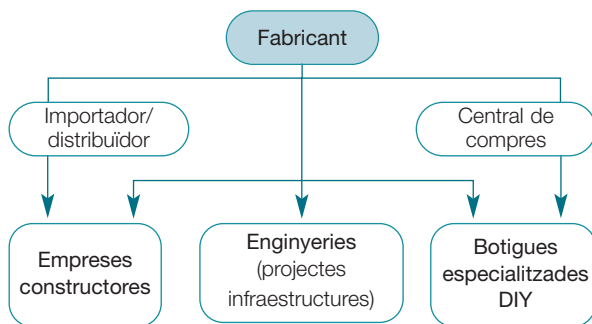
- Encara que avui dia el mercat hipotecari romanès se situa entre els més petits d'Europa, les previsions de futur són de creixement. En efecte, el crèdit hipotecari representa el 20% del crèdit total del país, mentre que als països de la UE-15 representa, aproximadament, el 75%. Un dels factors que expliquen aquesta situació és l'alt preu de l'habitatge i el fet que la quota mensual no pugui excedir el 35% de l'ingrés mensual, cosa que impedeix a molta gent optar a hipoteques superiors.
- Tanmateix, en els últims anys els salaris han crescut i el mercat d'hipoteques s'ha desenvolupat i és més fàcil obtenir diners prestats. Els bancs romanesos estan promovent la concessió de crèdits hipotecaris, i llancen hipoteques en diferents condicions tant per a ciutadans romanesos com per a inversors estrangers. L'expansió del crèdit hipotecari donarà lloc a un increment de la demanda d'habitatges i aquesta situació beneficiarà el sector de materials i equipaments per a la construcció.
- Això no obstant, a llarg termini, és possible que es produeixi un enduriment de les condicions per poder accedir a un crèdit hipotecari (en cas que es produeixi una desacceleració en el mercat immobiliari o per la influència d'una crisi econòmica general).

3. Demanda de productes de més qualitat i importància de la varietat

- Es preveu que les necessitats del sector de la construcció seran cada vegada més exigents i aniran evolucionant segons els nous gustos dels consumidors romanesos i el desenvolupament socioeconòmic del país. Els analistes del sector indiquen que les constructors romaneses demanaran cada vegada més materials de construcció de més qualitat, i també un nombre superior de models i referències.

Accés al mercat: distribució

A Polònia, la distribució de materials i equips per a la construcció a Romania s'organitza de la manera següent:

La manera més habitual d'accedir al mercat consisteix a vendre els materials i equips a un importador que, al seu torn, els ven a les empreses constructores. Encara que resulta possible vendre directament a les constructors, no sol ser la manera més habitual d'operar al mercat. Les empreses importadores i distribuïdores solen treballar en règim d'exclusivitat i moltes d'elles tenen capital estranger.

Quan el client és una empresa que ha resultat adjudicatària d'un projecte d'infraestructures, el fabricant pot

establir el contacte comercial directament amb ella, encara que sempre resulta adequat dispoar d'algun tipus de presència al país.

Finalment, les botigues especialitzades DIY (*do it yourself*) solen adquirir els productes per mitjà de les seves centrals de compra, encara que també resulta possible per al fabricant vendre directament.

Mercat *do it yourself*

En els últims anys, s'ha desenvolupat a Romania el comerç especialitzat en materials i eines per a la construcció, millora i manteniment dels habitatges per part dels ciutadans mateixos (DIY). En la seva majoria, es tracta de grans superfícies que pertanyen a grans grups multinacionals.

El 2007 les vendes fetes en aquest canal van representar el 30% del valor del mercat dels materials de construcció, amb un creixement del 20% respecte de l'any anterior. S'espera que aquesta progressió continuï durant els propers cinc anys.

El ciutadà romanès és, en general, afeccionat al bricolatge. Segons aquest estudi fet el 2005 per la consultoria Mercury Research, un 39% dels romanesos van fer aquest any algun tipus de millora a la seva residència, mentre que un 16% pretenia fer-la en un futur proper.

Les grans empreses de distribució d'eines, productes de bricolatge i jardineria han posat la mirada a Romania, i aposten fort per aquest mercat. Alguns dels establiments presents en el mercat romanès són l'empresa alemanya Praktiker, la companyia francesa Bricostore o la romanesa Dedeman.

Hi ha oportunitats de negoci interessants en aquest àmbit, i les perspectives de futur són molt favorables.

Diagnòstic del sector materials i equipaments construcció. Romania

Fortaleses

- Llarga tradició de la indústria de materials per a la construcció, especialment en determinats subsectors.
- Indústria romanesa de materials de construcció en procés de modernització.
- Conscienciació del Govern romanès sobre la necessitat de millorar les infraestructures.
- Desenvolupament de la xarxa de distribució DIY.
- Existència de diferents tipus de jaciments de pedra natural.

Oportunitats

- Sector de la construcció en fase d'expansió.
- Dependència de les importacions de materials i equips.
- Mercat menys saturat que en altres països.
- Increment del nivell de vida de la població que possibilita l'accés a l'habitatge d'un nombre superior de persones.
- Expansió del crèdit hipotecari.
- Nombrosos projectes d'infraestructures previstos.
- Existència de fons públics per finançar projectes d'infraestructures.

Debilitats

- Percentatge elevat d'habitatges antics i en mal estat.
- Disponibilitat escassa d'espais d'oficines a les ciutats.
- Mal estat de les infraestructures del país.
- Nivell tecnològic baix del sector de materials.
- Capacitat productiva local insuficient de materials i equipaments per fer front a la demanda.
- Dèficit d'operaris en la construcció.

Amenaces

- Presència de les principals empreses multinacionals del sector, ben posicionades.
- Capacitat escassa del país per absorbir els fons de la UE per la ineficiència de l'Administració pública.
- Lentitud administrativa: retards en l'aprovació dels principals projectes.
- Absència de plans urbanístics definits.
- Increment dels preus en el sector residencial i no residencial que poden frenar el desenvolupament del sector.
- Nivell alt de corrupció.

Nota: A l'hora d'elaborar el diagnòstic dels sectors de materials i equipaments per a la construcció, així com de les infraestructures a Romania, s'ha analitzat la situació d'aquests sectors al país (fortaleses i debilitats) i l'interès que presenten per a les empreses catalanes (oportunitats i amenaces).

Atractiu del MERCAT ROMANÈS
per a les empreses catalanes

ALT